

OBSAH

15

Několik slov úvodem (*Ivo Možný*) | 11

Úvod | 13

Část I.

POJETÍ DŮVĚRY V SOCIOLOGII | 17

1. Přehled vývoje teorií důvěry | 18

1.1. Pojem důvěry v díle klasiků sociologie | 18

1.2. Přehled soudobých koncepcí důvěry | 22

1.3. Důvěra jako rys pozdně moderní doby
(Anthony Giddens) | 24

1.4. Důvěra jako základ ekonomické prosperity
(Francis Fukuyama) | 29

1.5. Teorie důvěry a demokracie | 31

1.6. Shrnutí | 35

2. Definice důvěry | 36

2.1. Vývoj pojmu důvěra | 36

2.2. Důvěra jako vztah | 37

2.3. Konceptualizace přístupů ke zkoumání důvěry | 38

2.4. Důvěra a důvěřivost (Luhmann, Giddens, Offe, Seligman) | 40

2.5. Důvěra jako racionální jednání | 43

2.6. Kritika racionalistického přístupu | 46

2.7. Důvěra nad rámec racionality
(Lewis a Weigert, Barber a Garfinkel) | 48

2.8. Koncepce důvěry Piotra Sztompky | 49

2.9. Shrnutí | 57

3. Kategorizace důvěry | 58

3.1. Dichotomické dělení: důvěra interpersonální a systémová | 58

3.2. Důvěra přímá a nepřímá, vertikální a horizontální | 62

3.3. Kategorizace důvěry dle cílů a očekávání (Piotr Sztompka) | 63

3.4. Shrnutí | 67

4. **Koncept sociálního kapitálu** | 69
Markéta Sedláčková, Jiří Šafr
- 4.1. Vývoj konceptu sociálního kapitálu | 69
- 4.2. Dvě základní pojetí sociálního kapitálu:
individuální a kolektivní | 71
- 4.3. Sociální kapitál jako nástroj reprodukce ve
společnosti – Bourdieu, Coleman | 72
- 4.4. Komunitní sociální kapitál | 78
- 4.5. Dva typy komunitního sociálního kapitálu:
uzavřené a otevřené sítě důvěry | 81
- 4.6. Role státu při utváření sociálního kapitálu
a sociální koheze (Halpern) | 89
- 4.7. Shrnutí | 91

Část II.

DŮVĚRA A DEMOKRACIE | 95

1. **Demokracie jako systém, důvěra jako strategie** | 96
- 1.1. Dvě tradice smýšlení o důvěře a vládnutí (Hobbes, Locke) | 96
- 1.2. Vymezení konceptu demokracie | 97
- 1.3. Kulturalistický přístup | 103
- 1.4. Racionalistický a institucionální přístup | 112
- 1.5. Srovnání a kritika racionalistického
a kulturalistického proudu | 114
- 1.6. Různé kontexty uvažování o důvěře
a demokracii – přehled autorů | 116
- 1.7. Primární, sekundární a abstraktní demokracie (Newton) | 117
- 1.8. Demokracie v postkomunistických zemích | 118
- 1.9. Giddensova aktivní důvěra a proces demokratizace | 121
- 1.10. Shrnutí | 122
2. **Legitimita jako systémová důvěra** | 125
- 2.1. Pojem legitimacy (Weber, Lipset) | 125
- 2.2. Typy legitimacy | 127
- 2.3. Faktory ovlivňující legitimitu režimu | 129
- 2.4. Legitimita a důvěra v instituce | 130
- 2.5. Srovnání mezi ideálem demokracie a její realitou | 132
- 2.6. Postkomunistické země:
legitimita založená na strachu a naději | 134
- 2.7. Shrnutí | 136

3. **Důvěra a občanská participace** / 138
  - 3.1. Občanská angažovanost jako zdroj sociální důvěry / 138
  - 3.2. Putnamova koncepce občanské participace / 139
  - 3.3. Kritika Putnamova konceptu / 141
  - 3.4. Sociální důvěra a nekonvenční participace (Kaase, Inglehart) / 144
  - 3.5. Typologie organizací a skupin na základě jejich vlivu (Newton) / 146
  - 3.6. Specifika občanské participace v postkomunistických zemích / 147
  - 3.7. Shrnutí / 152

4. **Sociální a institucionální důvěra a jejich vztah** / 155
  - 4.1. Vymezení vztahů důvěry a demokratického systému / 155
  - 4.2. Vztah sociální a institucionální důvěry – kulturní a institucionální teorie / 156
  - 4.3. Kritika kulturních teorií / 158
  - 4.4. Kořeny institucionální důvěry – makro-, či mikropohled? / 161
  - 4.5. Model celoživotního učení (Rose, Mishler) / 163
  - 4.6. Determinanty sociální důvěry (Newton, Delhey) / 165
  - 4.7. Postkomunistické země aneb opodstatněná nedůvěra? / 171
  - 4.8. Shrnutí / 176

Část III.

ANALÝZA DŮVĚRY A DEMOKRACIE V ČESKÉ REPUBLICĚ / 179

1. **Proces demokratizace v České republice** / 180
  - 1.1. Dědictví komunizmu / 180
  - 1.2. Politicko-ekonomický vývoj 1989–2010 / 184
  - 1.3. Právní stát / 188
  - 1.4. Důvěra v instituce / 190
  - 1.5. Systém politických stran a politické odcizení / 194
  - 1.6. Legitimita / 199
  - 1.7. Ekonomická stabilita a problém korupce / 202
  - 1.8. Občanská participace – neziskový sektor / 206
  - 1.9. Důvěra v druhé lidi / 210

**2. Důvěra, občanská participace a legitimita
demokracie v České republice / 215**

Markéta Sedláčková, Jiří Šafr

**2.1. Teoretická východiska analýzy vztahů
důvěry a demokracie / 216**

2.2. Data, výzkumné otázky a hypotézy / 217

**2.3. Důvěra, občanská participace a legitimita
demokracie v ČR / 218**

2.4. Shrnutí / 233

8 |

Závěr / 236

Literatura / 240

Příloha / 261

Rejstřík jmenný / 266

Rejstřík věcný / 269